

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 16 April 1872, kl. 3 e. m.

*Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om
ändring i 16 och 18 §§ Riksdags-ordningen.*

Till Utskottet har blifvit hänvisad en inom Första Kammaren af Herr Friherre *Cederström* väckt motion (N:o 1), hvori motionären erinrat, att, då vid omedelbara val af riksdagsmän i Andra Kammaren på landet den praxis allmänneligen syntes blifva rådande, att domaren såsom valförrättare utsatte tid och ort, då rösterna skulle inför kommunalstämmornas ordförande aflemnas, men föreskrift saknades, huru förfaras skulle, när en kommunalstämmas ordförande af en eller annan anledning å sålunda utsatt tid uteblef, de tillstädeskomne valmännen i sådant fall betoges möjligheten att utöfva sin rösträtt. Motionären föreslår till förekommande häraf dels ett så lydande tillägg till 16 § Riksdags-ordningen: "om å den af valförrättaren utsatta dag för valrösternas afgifvande, kommunalstämmas ordförande vare sig af laga förfall eller annan orsak uteblifver, ege valmännen sig emellan välja ordförande, som är pliktig att efter rösternas emottagande uppsätta valprotokoll samt detsamma till domhafvanden ofördröjligen insända, hvilken sednare i ty fall från kommunalstämmas ordförande låter infordra röstlängderna för att med valprotokollet jemföra och detsamma kontrollera"; dels ett förtydligande af 18 § i samma lag, hvarigenom denna paragrafs första punkt skulle erhålla följande lydelse: "Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet — äfvensom vid omedelbara val — för rösternas afgifvande inför kommunalstämmas ordförande i kyrkorna kungöra med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet".

Derjemte har Herr *Ehrenborg* i sin i Utskottets Utlåtande N:o 13 omförmälda motion (N:o 198) tredje punkten, i hufvudsakligt ändamål att åstad-

komma förtydliganden i Riksdags-ordningens stadganden angående omedelbara val af riksdagsmän i Andra Kammaren, föreslagit, vid § 16:

“att mot slutet af mom. 3 efter orden “och skall för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den som de flesta rösterna erhållit“, må komma att följa “valprotokoll jemte den följda röstlängden och de aflemnade röstsedlarne ofördröjligen insändas för kommunerna å landet“ etc.

att mellan mom. 3 och 4 insättes ett nytt moment med innehåll, att, der å landet delar af samma kommun tillhöra särskilda domsagor, gäller i allmänhet, i fråga om elektors- eller riksdagsmannaval, hvad om hel kommun är stadgadt, dock att, der sådan del icke innefattar större folkmängd än trehundra personer, den skall deltaga i elektors- och riksdagsmannaval med närmaste kommun inom den valkrets den tillhör; samt

att i sista momentet orden “på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt“, må utgå“.

och vid 18 §:

“att, med uteslutande af mom. 2, i dess ställe insättes ett nytt moment af innehåll, att omedelbart riksdagsmannaval kungöres minst åtta dagar före den för valet bestämda tid, samt val genom elektorer så tidigt, att elektorsval må kunna kungöras lika lång tid innan det bör hållas; samt

att i paragrafen tillsättes ett 4:de moment, innehållande, att vid kungörandet af omedelbara riksdagsmannavalen inom valkretsar, bestående af två eller flera kommuner å landet eller städer, utsättes af valförrättaren ej mindre den tid då valet bör inom de särskilda kommunerna samtidigt begynna, än äfven tid och ort för valets slutliga handläggning“.

De af motionärerne föreslagna ändringar i och tillägg till ifrågavarande paragrafer af Riksdags-ordningen gälla således dels i allmänhet förfarings sättet vid omedelbart val af riksdagsmän i Andra Kammaren, dels rösträttens utöfning inom sådana kommuner, som äro delade mellan flera valkretsar, dels ock redaktionen af stadgandet om större städers indelning i flera valkretsar.

Hvad den förstnämnda af dessa frågor angår, har det ofta blifvit anmärkt såsom en brist i gällande Riksdags-ordning, att dess stadganden om riksdagsmannaval, i synnerhet de omedelbara valen till Andra Kammaren, icke alltid blifvit affattade på ett sätt, som åtminstone i begynnelsen af lagens tillämpning förmått undanrödja hvarje anledning till tveksamhet om lagstiftarens mening. Vid flera af de närmast förflutna riksdagarne hafva ock förslag till förtydliganden af ett eller annat af ifrågavarande grundlagsstadganden varit framställda. Utskottet har afstyrkt samtliga dessa förslag hufvudsakligen på den grund, att lagförklaring i den för grundlagsändring föreskrifna form i allmänhet icke bör komma i fråga, der den icke af synnerligt behof påkallas, och att, innan man skrider dertill, bör särdeles i fråga om nyss stiftad lag först tillses, huruvida icke genom lagens fortsatta tillämpning, väg-

ledd af landets högsta lagskipande myndighet, en fullt riktig och enstämmig mening om dess rätta förstånd kan vinnas. Genom de af Högsta Domstolen meddelade utslag i anledning af besvär öfver riksdagsmannaval bör ock all tvekan vara undanröjd i samtliga de punkter, i afseende på hvilka lagens förtydligande nu blifvit ifrågasatt. Det har på denna väg blifvit fullkomligen utredt, att å landet domhafvanden och inom stadsvalkretsarne den folkrikaste stadens magistrat är valförrättare äfven vid omedelbara val, att det åligger denne valförrättare att i den kungörelse, hvarigenom han kallar till riksdagsmannaval, och som han bör i valkretsens kyrkor uppläsa så tidigt som om kallelse till kommunalstämma eller allmän rådstuga är stadgadt, utsätta tid och ort ej mindre för rösternas afgifvande samtidigt inom de särskilda kommuner som höra till valdistriktet, utan ock för den förrättning, då rösterna skola af honom offentligen sammanräknas, med föreskrift tillika att före den till sistnämnda förrättning bestämda dag, hvilken följaktligen betecknar såväl valets afslutande som besvärstidens början, samtliga valprotokoll böra till honom insändas. Förklarade genom denna praxis, som säkerligen under den instundande valperioden skall vinna ytterligare stadga, torde Riksdags-ordningens ifrågavarande bestämmelser äfven med den anmärkta otydligheten vara att föredraga framför en ny redaktion, som möjligen i något afseende kunde blifva mera tillfredsställande, men dock säkerligen icke under några förhållanden så fullkomlig, att den utestängde all tveksamhet vid tillämpningen, och om hvilken man åtminstone icke kunde förutse huruvida dess luckor skulle fyllas genom en med Riksdags-ordningens anda och mening så öfverensstämmande praxis som den, hvilken hittills gjort sig gällande.

Mindre att hänföra till förklaring än till ändring af hithörande stadganden äro Herr Ehrenborgs förslag om röstlängders och valsedlars insändande till valförrättaren, samt Friherre Cederströms om rättighet för valmännen att, när kommunalstämmas ordförande icke kommer tillstädes, sjelfve utse sin ordförande. Förstnämnda stadgande skulle, enligt hvad Utskottet befarar, leda dertill, att på valförrättaren öfverflyttas den förpligtelse, som nu tillkommer vederbörande myndighet, inför hvilken rösterna afgifvas, att tillse det röstlängden dervid ordentligen följes. I afseende på det sednare förslaget är till en början att erinra, att, då vice ordförande i kommunalstämma alltid skall finnas utsedd för att i händelse af förfall för ordföranden öfvertaga hans åligganden, någon tvekan icke kan uppstå om den förres befogenhet och skyldighet att äfven vid riksdagsmannaval, der så erfordras, fungera i den sednares ställe. Härmed är rösträttens utöfning på detta stadium af valförrättningen till och med bättre betryggad än vid valets slutliga handläggning, då lagen icke bestämt någon som vid påkommande förfall för domhafvande kan omedelbart och utan särskildt förordnande såsom valförrättare inträda i hans ställe

ställe. På kommunerna sjelfva må det sedermera bero att till ordförande i kommunalstämmorna utse personer, hvilka icke genom bristande samvetsgrannhet i uppfyllande af sina åligganden förhindra valmännen att utöfva sina lagliga rättigheter. Att i öfrigt kommunalstämmas ordförande, om han låter sådant komma sig till last, är underkastad laga ansvar, torde framgå af strafflagens 25:te kapitel.

Det af Herr Ehrenborg föreslagna stadgande, att om de särskilda delarna af sådan kommun, som tillhör flera valkretsar må gälla hvad för hel kommun är bestämdt, synes obehöfligt, då en praxis i denna riktning redan är gifven. Att åter, på sätt motionären jemväl satt i fråga, betaga en sådan kommundel rätt att särskildt för sig rösta, då dess folkmängd icke uppgår till 300, kan svårligen förenas med nu gällande stadgande att hvarje hel kommun, den må hafva så obetydlig folkmängd som helst, eger att så väl vid elektors- som riksdagsmannaval särskildt afgifva sina röster. Genom den oupphörligen fortgående regleringen af landets judiciela indelning bringas dessutom domsagornas gränser alltmer i öfverensstämmelse med socknarnes, hvidan det anmärkta missförhållandet att en kommun tillhör två valkretsar inom kort torde försvinna.

Hvad slutligen beträffar den i sista stycket af 16 § i afseende på större städers indelning i valkretsar förekommande hänvisning till hvad om val af stadsfullmäktige är stadgadt, synes densamma väl behöflig, på det föreskrift icke må saknas huru vid kretsindelningen skall tillgå, och Utskottet kan därför icke tillstyrka denna hänvisnings borttagande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer Utskottet:

1:o att Friherre Cederströms motion, såvidt den afser ändring i 16 § Riksdags-ordningen, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

2:o att Friherre Cederströms motion i öfrigt äfvensom Herr Ehrenborgs motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 16 April 1872.

På Utskottets vägnar:

TH. MUNCK AF ROSENSCHÖLD.